

Slow Food Youth Network Nederland
Vleutenseweg 382
3532 HW Utrecht

KVK: 24466941
BTW: 821.027.682 B01
IBAN: NL69TRIO0390460559

Vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Utrecht, 1 Oktober 2018

Betreft: position paper - de toekomst van ons voedsel

Geachte lezer,

Als grondlegger van het Gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) had Sicco Mansholt - Europa's eerste landbouwcommissaris - het doel om de Europese Unie zelf in haar voedselvoorziening te laten voorzien, en zo min mogelijk afhankelijk te zijn van de import uit andere landen. De inrichting ervan leidde tot veel problemen, waar hij na zijn diensttijd steeds vaker mee geconfronteerd werd. In 1975 sprak Sicco Mansholt de volgende woorden: "We zijn op het ogenblik in een zeer ernstige crisissituatie. Hoe zullen onze kinderen en onze kleinkinderen denken over hoe wij op het ogenblik rooibouw plegen op allerlei terreinen in de natuur? [...] Het is helemaal niet zo moeilijk. We weten wel wat we moeten doen. [...] Het is alleen nu de vraag: vinden we genoeg mensen die bereid zijn om het te doen? En daar ben ik toch nog wel pessimistisch. Ik ben bang dat er heel harde lessen zullen komen, dat we ergens vastlopen. En dat het dan wel zal moeten, als het dan al niet te laat is."

Nu, bijna 45 jaar later, worden deze zorgen nog steeds gedeeld. Biodiversiteit daalt, onze bodem verschaalt verder en klimaatverandering laat meedogenloos haar sporen achter op het platteland. Ook de voedselvoorziening op lange termijn staat onder druk, er is nog altijd te weinig aanwas van jonge boeren. In 2016 waren er ruim 55 duizend landbouwbedrijven, waarvan ruim 25 duizend met een bedrijfshoofd van 55 jaar of ouder. Op de meeste boerderijen met een bedrijfshoofd van 55 jaar of ouder staat geen bedrijfsopvolger klaar. Dit betekent dat de komende tien jaar ruim 15 duizend boerderijen zullen verdwijnen, blijkt uit een rapport van het CBS dat in 2016 verscheen.

Het GLB biedt mogelijkheden om verandering te realiseren, verandering die nodig is. De manier zoals de afgelopen jaren beleid is gevoerd, met grotendeels directe betalingen op basis van grond, is niet meer van deze tijd. Maar er lijkt een mogelijkheid tot verandering. Huidig EU-landbouwcommissaris Phil Hogan zei eerder dit jaar het volgende: "*I consider that my specific duty is to give our farmers certainty, stability and predictability that they both deserve and need.*"

Binnen het nieuwe GLB zal worden gewerkt op basis van een resultaatgericht model waarin de *one-size-fits-all* gedachte achter ons wordt gelaten. Hierbij krijgen lidstaten meer vrijheid om zelf vorm te geven aan de betalingen en hoe het best gestuurd kan worden, waar tegelijkertijd gereageerd kan worden op de specifieke behoeften van lokale boeren en het platteland. Dit is het moment voor lidstaten - en daarmee ook Nederland - om idealiter gezamenlijk de stap te zetten

naar de landbouw en voedselproductie die we voor ons zien en die van deze tijd is. Als lidstaat hebben we op dit moment binnen het nieuwe GLB de kans om daadwerkelijk stappen te zetten naar een meer duurzame toekomst.

Het plan voor het nieuwe GLB bevat drie algemene doelen en negen specifieke subdoelen. Eén daarvan is het stimuleren van Europese landbouw om te reageren op de maatschappelijke vraag naar gezond voedsel, veilig, voedzaam en duurzaam, terwijl er tevens aandacht moet zijn voor dierenwelzijn. Het is zorgelijk dat 'duurzaam voedsel' wordt gezien als optioneel tussen vele andere voorwaarden. Nederland moet zijn voorlopers rol pakken en ook binnen Europa laten zien dat duurzaam voedsel de basis van onze samenleving is. Onze voedselproductie houdt op dit moment te weinig rekening met de draagkracht van de natuur. De daling van biodiversiteit moet gekeerd worden, natuurlijke kringlopen moeten gewaardeerd en erkend worden en eindige grondstoffen moeten slimmer benut of vervangen worden.

Ook het verbeteren van de positie van boeren in de waardeketen is een subdoel. Aandacht voor kleinschalige producenten die waarde toevoegen aan hun product zou hierbij mijns inziens centraal moeten staan. Deze boeren voegen immers ook waarde toe aan hun nabije omgeving. Grote producenten produceren anonieme bulkgoederen - met regelmaat vergezeld door sterke maatschappelijke druk - waar zelden een eerlijke prijs aan hangt. Diversiteit binnen landbouw is een kracht. Sterker nog, diversiteit binnen ons landschap is nodig om in de verschillende hoeken van Nederland en daarbuiten op een goede en duurzame manier landbouw te kunnen bedrijven. Ik roep daarom op om de beleidsdoelstellingen zoals verwoord in focus gebied 3a (van het Europees plattelandontwikkelingsprogramma) expliciet te onderschrijven en op te nemen in de nationale strategie van plattelandontwikkeling.

Binnen de negen subdoelen is in mijn optiek het belangrijkste subdoel het aantrekken van jonge boeren en het stimuleren van bedrijfsontwikkeling op het platteland. Het huidige GLB geeft Nederland de mogelijkheid om jaarlijks een miljard euro in te zetten, waarvan slechts 2,5 miljoen specifiek beschikbaar is voor jonge boeren. Veel te weinig. Het is vanzelfsprekend dat er in de komende GLB-periode meer ruimte wordt gerealiseerd voor jonge boeren. Dit zijn de jonge boeren die met de erfenis van voorgaande generaties werken, jonge boeren die het platteland vitaal houden en jonge boeren als toekomst van ons voedsel. Want het was ook Sicco Mansholt die zei: "Het feit is dat er straks onvoldoende materieel meer is. Dan denk ik aan mijn grootvader. Als hij een tafel wil timmeren, dan greep hij in de spijkerbak en dan sloeg hij eerst voldoende kromme spijkers recht, die werden dan gebruikt en hij timmerde de tafel. Wij doen dat niet meer, wij hebben nieuwe spijkers en die gebruiken we. Maar ik ben wel zeker dat onze kleinkinderen weer zullen moeten doen als grootvader; eerst kromme spijkers recht slaan en dan de tafel timmeren."

De nieuwe visie van minister Schouten, 'Waardevol en Verbonden', legt de Nederlandse landbouw een aantal taken op. Nu vanuit Europa wordt gekort op de tweede pijler van het GLB, is het van uiterst belang dat Nederland deze versterkt om te voldoen aan deze visie. Met de nieuwe plannen voor het GLB is de Europese Commissie niet sterk genoeg geweest om Europa de benodigde voedseltransitie naar een divers agro-ecologisch voedselsysteem in te laten gaan. Bovendien mist het nieuwe GLB gekwantificeerde en gedeelde doelen, impact indicatoren en een degelijk verantwoordelijkheidsmodel. Laten wij als Nederland - in samenwerking met andere lidstaten - deze stap wel durven zetten. Laten wij wel zorgen dat de initiële doelen van het GLB - binnen Nederland en daarbuiten - geborgd zijn en blijven: duurzaam, voedzaam, veilig en betaalbaar voedsel in Europa.

Jorrit Kiewik
Directeur Slow Food Youth Network